

Quæstionum, Et Resolutionvm Legalium Libri Duo

Quæstionum, Et Resolutionum Legalium Libri Duo - Quorum Prior in duas Partes divisus, continet Resolutiones Beneficiales, Canonicas Et Regulares: Secundus Controversias Civiles determinat

Tonduti, Pierre François de

Lugduni, 1683

Cap. XIII. Vtrùm debitor aureorum liberetur solvendo illorum æstimationem in alia moneta currenti tempore solutionis; an verò in substantia auri solvere teneatur. Et in casibus in quibus æstimatio ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98367](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98367)

22 Petri Francisci de Tonduti Sanlegerii,

- 12 Consideranda etiam erat magna illa diligentia emptoris in dinumerandis, & specialiter exprimentis monetarum speciebus per cum traditis, quæ ejus intentionem arguit, ut eadem species sibi restituendæ essent: ex traditis per Theaur. jun. in dict. tract. de monet. part. 2. num. 18. & 19. Cujus sententiam licet non simpliciter admittendam existimem, ut sola dinumeratio specierum obliget debitorem ad restitutionem earundem specierum; cum Bart. & alii DD. communiter in l. Paulus, ff. de solut. non confiderent, an dinumeratio facta fuerit specierum, sed dumtaxat quæ species sint in obligatione, & quæ in solutione. Tamen negari non potest, quin ex tali dinumerationis expressione in contractu oriatur præsumptio, seu adminiculum, ex quo elici possit intentio contrahentium, circa earundem specierum restitutionem. † Præsertim cum verisimile non sit. creditorem, dubiæ monetarum mutationi magno cum jacturæ discrimine sese supponere voluisse: ut dicit
- 14 Sola in dicto tract. de monetis, cap. 19. num. 4. † Quod verisimile magnam in hac materia vim habere notat ibid. Sol. num. 3.

Alia quæ dici possunt circa interpretationem clausulæ non minores, &c. Et clausulæ illius, sans aucuns patas, alio loco copiosius explicabimus.

CAPVT XIII.

Utrum debitor aureorum liberetur solvendo illorum æstimationem in alia moneta, an verò in substantia auri solvere teneatur. Æstimatio in casibus, in quibus loco auri solui potest, an facienda sit tempore testamenti, vel mortis, vel destinatæ solutionis, vel eventus conditionis; & quid in debitis seu legatis annuis. Legatum aureorum utrum intelligatur de majoribus, an de mediocribus, an verò de minimis. Quid si legatum factum fuerit de cætro auri vel argenti pondere, an sufficiat præstare æstimationem, & cujus temporis. Et interesse dotis non solutæ utrum debeat per extraneum, qui dotem promisit, & an cum augmento monetarum.

S Y M M A R I U M.

- 1 Ex generali consuetudine una species moneta solvi potest pro alia: & hoc quomodo intelligendum sit, Remissivè.
- 2 Si auri simpliciter promissi fuerint, admittitur debitor ad solvendam æstimationem; sed si promissio ad certam speciem, vel etiam ad substantiam auri referatur, auri substantia solvenda est: veluti si dictum fuerit, de aureis in auro.
- 3 Legatum scutorum auri, non explicando de quibus testator senserit, debet explicari de iis quorum majus est commercium.
- 4 Sed in hoc casu plurima consideranda sunt: 1. verba testamenti, vel ea quæ præcedunt, vel sequuntur.
- 5 Secundo consuetudo loquendi testatoris.

- 6 Tertiò dignitas legatarii, affectio testatoris, consanguinitas, aut affinitas ipsius, & similia.
- 7 Si agatur de dote, interpretatio fieri debet favore dotis, ut testator de majoribus aureis intellexerit.
- 8 Idem si favore pia causa legatum sit.
- 9 Cessantibus dictis circumstantiis, legati censentur minimi auri cursum habentes.
- 10 Diversam esse aureorum interpretationem Latino idiomate, & des elcus Gallico sermone.
- 11 Explicatur text. in l. qui lancem 33. ff. de auro & argent. legato.
- 12 Si certa species moneta sit legata, illa solui debet.
- 13 Si aurum ad pondus legatum sit, non habito respectu ad speciem, debetur æstimatio temporis solutionis; si verò respectu ad certam speciem, siue moneta, siue auri facti non signati, siue auri infecti, species ista præstanda est.
- 14 In casibus in quibus pro legato facto in pecunia solui potest æstimatio, illa debet solui juxta tempus testamenti.
- 15 Amplia, etiam si testator dixerit diem solutionis, contra Theaurum juniorem.
- 16 Amplia, ut procedat etiam in legatis conditionabilibus, vel in debitis annuis.
- 17 Maritus potest petere interesse dotis in pecunia consistentis, etiam adversus extraneum dotantem, ex veriori sententia.
- 18 Soluta matrimonio uxor non potest petere interesse dotis, etiam sub alimentorum nomine.
- 19 Fructus indebitè percipiens, illos tenetur in sortem imputare.
- 20 Debitor morosus tenetur ad majorem valorem moneta à die mora.

Legata fuerat anno 1578. Summa mille scutorum auri solis cuidam puellæ, tempore matrimonii solvendorum, solutæ interim annuâ pensionatione, ad rationem septem pro quolibet centenariò, quam ipsa continuò per multos annos, tam ante, quam post contractum matrimonium exegit. Cumque hæres capitalem summam solvere vellet, & que ab annuæ præstationis onere liberare. Quæsitum primò fuit, utrum ad solutionem scutorum auri in auro, aut saltem ad illorum æstimationem teneretur.

Secundò quatenus ad aureorum æstimationem teneretur, cujus temporis in æstimandis aureis ratio habenda esset: videlicet temporis testamenti, vel mortis, aut denique matrimonii contracti, vel solutionis; cum tunc valor extrinsecus monetarum admodum auctus esset.

Tertiò quid statuumdum sit de pensione annua dictæ summæ, utrum & in qua moneta, vel ejus æstimatione peti posset.

Ad primam quæstionem responsum fuit, aureos non deberi in auri speciebus, eorum tamen æstimationem esse solvendam: † juxta generalem consuetudinem, quæ permittit, ut una species monetæ pro alia solui possit, si ascendar ad valorem monetæ conventæ currentem tempore solutionis. Theaur. decif. 174. num. 5. Masstril. decif. 7. numero 1. quod intelligendum est juxta notatam per Cens. in tract. de censibus, quæst. 85. numero 9. 10. & 11. † Ratio est, quia magna est differentia inter legatum scutorum auri Solis, & illud quod factum est de scutis Solis in auro: dum enim sit mentio scutorum auri Solis, illud fit ad excludendum alios aureos minores, quales sunt aurei Italici: neque propterea censetur legata certa

certa illa species, sed loco illius praestari potest aestimatio: scilicet est quando promissi, vel legati fuerunt aurei Solis in auro, vel ad signum Solis, aut per similia verba; tunc enim non aestimatio, sed certa illa & designata species praestari debet: & sic cum testator Solis aureos legaverit, nec adiecerit, *aurei in auro*, liberabitur haeres praestando aestimationem. Brun. in *tract. de augment. & diminut. monet.* in 2. *presup. num. 6. 7. & 8.* Surd. *conf. 242. num. 3. & sequentibus.* Sol. *de monet. casu 35. in ulto casu 37.* D. Ludovic. Bellus *conf. 77. num. 8.* Anton. Faber *de nummar. debit. solut. cap. 3. part. 3. vers. nam quod ponimus.*

3 Sed quid si testator simpliciter legasset mille scuta auri, utrum legatum valeret ratione incertitudinis? Respondetur legatum esse validum, quia intelligitur de scutis aureis, quorum majus est in loco illo commercium, & major frequentatio, ut dicit Bartol. in *l. stipulationum quadam 74. in fin. ff. de verb. oblig.* Hieronym. Butigell. in *l. certum 6. num. 16. ff. si cert. petat.* inter Reperentes, Ciriacus *controvers. 523. num. 31.* & probatur in *l. 4. ff. de tritic. vin. & oleo legato.*

4 Hoc licet verum sit, non tamen ita indistincte admittendum est: quin imò multae aliae considerationes adhibendae. Primum siquidem videndum est, utrum ex iis quae praecedunt & sequuntur, & ex toto tenore testamenti, aut alia ratione de testatoris voluntate constare possit: *l. si servus plurium 5. §. final. ff. de leg. 1. ibi: Item earum quae praecedunt vel quae sequuntur summarum scripta sunt spectanda: l. nummis 73. ibi: neque ex contextu testamenti possit apparere. ff. de legat. 3.*

5 Secundò inspicienda est consuetudo loquendi ipsius testatoris, *dict. l. nummis*, ibi, *si neque ex consuetudine patrisfamilias: & dict. l. si servus plurium, §. fin. ibi: Ante omnia ipsius patrisfamilias consuetudo, deinde regionis, in qua versatus est, exquirenda est.*

6 Tertio inspicienda est dignitas legatarii, & charitas seu affectio testatoris, & necessitudo, seu consanguinitas ipsius cum legatario. Gloss. in *dicto §. final. l. si servus plurium*, in verb. *Consuetudo*, Natt. *conf. 626. num. 20.* Camill. Medic. *consil. 73. numero 18.*

7 Quarto inspicienda est causa, cujus favore factum fuit legatum: veluti si agatur de dote, interpretatio fieri debet, ut legatum factum fuerit in dubio de majoribus aureis. Surd. *decis. 298. n. 8.*

8 Idem si agatur de legato facto ad pias causas, vel pro alimentis. Surd. *ibid. num. 10. & in tractat. de aliment. tit. 8. privileg. 25. & tit. 1. q. 10. num. 17. & q. 12. n. 9. & 10.* Gratian. *discept. forens. cap. 611. num. 14. & seqq. & cap. 666. num. 5. & discept. forens. cap. 700.*

9 Cessantibus autem praedictis circumstantiis, legatum debet intelligi de minimis aureis, ut dicitur in *dict. l. nummis 73. ff. de leg. 3.* Gratian. *discept. forens. cap. 55. n. 28.* Intelligendo de aureis, qui sunt in commercio.

10 De aureis loquor, non de scutis; quorum legatum si simpliciter relictum fuerit his & similibus verbis, *Te lego cent écus*, v. g. intelligi debet de scutis 60. solidorum pro quolibet, secundum communem & notorium in hisce partibus loquendi morem, nisi fuerit dictum, *de écus d'or*: tunc enim locus est supradictis resolutionibus, dum dabitur de quibus aureis, majoribus scilicet, vel minoribus testator intellexerit; sed si Latino idiomate de aureis simpliciter dictum fuerit, intelligenda est testatoris dispo-

sitio de aureis in auro, vel eorum valore, quando testator ad ipsam auri speciem non se restrinxit: nam latine loquendo, idem est dicere *aureum*, & monetam ex substantia auri confectam. Gloss. in *l. fin. ff. de in jus vocando*, ubi declarat aureos illos esse, quorum 72. faciunt libram auri, ex qua latina locutione nihil inferri potest ad sermonem vulgari idiomate prolatum: ut in istis terminis determinavit Rota Rom. *decis. 87. part. 3. recent.*

Praemissis non obstat text. in *l. qui lancem 33. ff. de aur. & arg. legat.* ubi si testator lancem legaverit, cum plures haberet, legatum intelligi debet de mediocri; non de magna, nec minima.

Quia calus illius legis est valde diversus: testator enim ille lancem habebat maximam, mediocrem, & minimam: unde cum ibi supponatur, testatorem sic fuisse loquentem, *lancem minorem illi do, lego*: non est mirum si interpretatio fiat, ut de mediocri testator senserit. Eadem ratione, si aurei in auro essent in commercio, maximi, mediocres, & minimi; & testator legasset centum aureos ex minoribus, intelligendum esset de mediocribus, nisi in contrarium adessent aliae conjecturae, & verisimilitudines, de quibus supra, *hoc eodem c. n. 3.* At in casu proposito testator non loquutus est de maximis, mediis, aut minimis; sed simpliciter de aureis: ideo locum habent conclusiones superius firmatae; cum calus sit omnino diversus: & haec est mera veritas, quamvis Natt. *d. conf. 626. num. 19.* circa illam legem satis se involvere videatur.

Ad secundam quaestionem Respondetur, quod licet nonnulli DD. distinxerint inter mutationem monetae contingentem in bonitate illius intrinseca, & illam quae accidit in bonitate extrinseca; ut quoad intrinsecam bonitatem, attendatur tempus testamenti; quoad extrinsecam vero, tempus solutionis, prout comprobare conatur Menoch. *conf. 49. n. 9. & 50. & diffusius conf. 138. per totum.*

Tamen pro vera resolutione distinguendum est, utrum testator certam speciem legaverit; veluti si dixerit se legare aureos in auro ad signum Solis, vel aureos Hispanicos, vel Italicos, & hoc casu certissimum est, praestandos esse in specie contenta in testamento, ex generali illa regula, quod quando certa species nummorum promissa, vel legata fuit, illa omnino praestanda est, nec liberatur debitor praestando aestimationem: quam pluribus exornat Castill. *controvers. lib. 4. c. 10. n. 36. & seqq.* Quia stante expressione certae speciei, aliud pro alio invito creditori solvi non potest, *l. 2. §. mutui datio, ff. si cert. petat. l. eum a quo, C. de solut. Castill. ibidem, n. 47.*

Item videndum est, utrum testator certum auri pondus legaverit; & hoc casu subdistinguendum est. Aut enim testator certam speciem auri designavit, veluti si dixerit se legare pondus centum aureorum auri Solis; & tunc pondus illud ad certam speciem restrictum, seu relatum, in eadem specie praestandum est: quia non tam pondus, quam species ipsa legata videtur. Si vero simpliciter, absque relatione ad certam speciem auri, legaverit; tunc quia nihil interest legatarii, siue auri massam, siue illius aestimationem recipiat, liberatur haeres praestando aestimationem illius massae, seu ponderis auri legati: quae aestimatio fieri debet habito respectu ad tempus praesens: & iste est verus sensus *l. cum certum 9. ff. de aur. & arg. legat.* cujus haec sunt verba: *Cum certum auri & argenti pondus legatum est; si non species designata sit, non materia, sed pretium praesentis temporis spectari debet.* In quo textu notanda sunt illa verba, *si non species designata sit*, in quibus consistit funda

24 Petri Francisci de Tonduti Sanlegerii,

fundamentum veri intellectus illius l. & text. in leg. Titia 27. in princip. ff. eodem tit. ibi. Aut aurum praestari oportere, aut pretium auri, quanti comparari potest: est ergo aurum in obligatione, & aestimatio in solutione: ut dicit Bart. in d. l. Titie.

Eadem ratione si testator relationem habuerit ad aurum, vel argentum simpliciter, quidquid auri vel argenti relictum est in hereditate, legato continetur, si generale sit legatum; siue aurum argentumve factum sit, siue infectum: pecunia autem signata, eo legato non continetur, sed si argenti facti pondus centum sint legata, ex facto argento debebitur legatum, l. cum aurum 20 ff. de auro & argent. legat. Dum ergo testator non ad certam speciem auri facti, vel infecti, legatum ponderis auri refertur voluit; tunc ideo aestimatio est in solutione, quia hoc casu magis quantitas legata videtur, & per consequens debebitur aestimatio, ut probatur ex dict. l. cum aurum 20. cuius textus ratione utitur Cujac. ad lib. 14. respons. Iulii Pauli, in notis ad l. Titia 35 ff. de auro & argent. legat. volum. 2. colum. mihi 1668.

14 Tercio loco, si testator ad certam speciem non se restrinxerit (quo casu posse heredem solvere aestimationem iam in prima quaestione resolvimus) verius est, & magis communiter receptum, in aestimandis aureis testamento relictis, respiciendam esse aestimationem extrinsecam, quae currit tempore testamenti: ut post Oldrad. consil. 31. existimat Gail. lib. 2. observat. 7. 3. num. 4. Caneer. lib. 1. variar. resol. cap. 6. numero 149. ubi dicit quod in legatis universalibus attendendum est tempus mortis, in particularibus vero tempus testamenti. Idem tenet Pinel. ad l. 2. Cod. de rescind. vendit. in 1. part. 2. rubrica, cap. 2. numero 22. & 23. Simon de Præf. de interpret. ultim. volunt. lib. 5. cap. ult. numero 38. & 39. Rationem reddens, quia sensus verborum nascitur eodem tempore cum verbi prolatione. Anton. Faber in Cod. lib. 3. tit. 19. definit. 2. & lib. 8. tit. 29. definit. 15. Quia ex patrimonii comparatione tempore testamenti, prudens testator legandi modum sumere solet, futuraeque mutationis ignarus, non de alia moneta cogitare videri potest, quam de ea quae tunc in usu est & commercio: quod tamen limitat, & bene, nisi ex verbis & voluntate testatoris colligatur ipsum ad tempus mortis respectum habuisse, ut ibidem num. 5.

15 Vnde inferri videtur, quod si testator apposuerit tempus solutionis, illud sit attendendum juxta valorem currentem illius monetae, si in usu reperiretur: quia eo solum tempore ad effectum deducitur dispositio, & effectus consideratur, ut etiam minus haeres gravetur, ut dicit Thesaur. jun. dict. part. 2. n. 73. versio. crederem tamen.

Ego tamen, salva pace tanti viri, verius existimo solam adjectionem temporis solutionis, non esse sufficientem, ut ex ea colligatur solutio ex praesumpta testantis voluntate, fieri debere juxta valorem monetae temporis solutionis. Quia cum in omnibus legatis solutio censetur semper destinata ad tempus mortis, si nihil aliud dictum fuerit, sequeretur eadem ratione considerandum esse tempus mortis contra communem resolutionem, quam ipsemet Thesaurus amplectitur.

16 Præterea hoc esse contra mentem majoris partis Doctorum, qui indistinctè tempus testamenti admittendum esse volunt, siue agatur de legatis puris, siue de conditionalibus: quos recenset Surd. consil. 454. num. 8. Idemque locum habere concludit, etiam si agatur de legato annuo, in quo moneta solvi debet juxta tempus dispositionis, cap. cum olim, & cap. cum Canonici de censib. Surd. dict. con-

sil. 454. num. 9. Vnde juxta communem sententiam, non solutionis, sed dispositionis tempus quoad monetam, in ultimis voluntatibus attendi debet; nisi ut dictum est, aliud ex verbis testamenti colligatur, ex Antonio Fab. d. lib. 8. tit. 29. definit. 15. num. 5. & ibi Gloss. & ideo non rectè scripsit Menoch. dict. consil. 49. num. 10. & 50. & consil. 158. quem reprehendit Cavagnol. in addit. ad dicta consilia.

17 Ad tertiam quaestionem Respondetur supponendo magnam esse inter Doctores controversiam, utrum si extraneus aliquid dotis causa mulieri reliquerit, maritus possit petere interesse dotis? In qua negativam amplectitur Surd. consil. 269. n. 10. Covar. lib. 3. variar. resol. cap. 1. num. 3. versio. casuum, affirmativam vero multis rationibus comprobatur & sequitur Gaspar Roderic. de annuis reddit. lib. 3. quaest. 7. n. 52. & alii relati per Barbof. in cap. salubriter, num. 4. de usur. & hanc affirmativam sententiam verioris esse, & menti Rotæ Romanæ conformem, etiam si de extraneo dotante agatur, ostendit Gratian. discept. forens. cap. 143. n. 3. & 4. Chistoph. Mart. Medic. exam. 7. n. 27. & sequentib. & n. 38. & Rota Rom. idem decidit in fratre & sic extraneo dotante, decis. 607. part. 4. recent. tom. 2.

18 Solutio vero matrimonio, non potuit mulier quæ sortem petere poterat, consequi interesse illius summae legatae, absque labe usurarum pravitatis: Surd. consil. 23. num. 12. & in tract. de aliment. tit. 1. quaest. 45. numero 21. etiam si pensio relinquatur sub blando alimentorum nomine. Surd. dict. quaest. 21. num. 15. Censius in tract. de censib. quaest. 44. num. 10. Rota decis. 773. num. 7. part. 4. recent. tom. 1. Gratian. discept. forens. cap. 853. num. 18. † Et per consequens quidquid legataria exegit fructuum nomine, soluto matrimonio, in sortem imputare tenetur, cap. ad nostram, de emptione & vendit. cap. illo vos de pignoris. Surd. consil. 327. num. 29. Ioan. Baptista. Cost. de ratione rat. quaest. 142.

19 Ad majorem autem valorem aureorum, qui crevit à die soluti matrimonii existimo heredem teneri, quia fuit in mora: ex iis quæ superius annotavimus cap. 9. num. 12.

CAPVT XIV.

Legatarius aureorum gravatus de restituendo, utrum teneatur restituere fideicommissarios aureos in specie, an verò sufficiat illorum aestimationem praestari. Et aucto valore extrinseco aureorum, utrum aestimatio fieri debeat habito respectu ad tempus testamenti, vel mortis, aut restitutionis; & si legatario dati fuerint in solutum annui redditus concepti in aureis, qui postea per debitorem census fuerunt extincti, utrum eveniente casu fideicommissi, teneatur aureos reddere juxta valorem temporis extinctionis census.

SUMMARIVM.

1 Quando testator legavit summam solvendam in pecunia, vel in annuis redditibus, tunc pecunia est in obligatione, & annui redditus in solutione.

2 Qui